

Adjektivní adverbia

Adverbia z adjektiv I. a II. deklinace

Z adjektiv II. deklinace tvoříme adverbia nejčastěji tak, že ke genitivnímu kmeni adjektiva připojíme příponu **-ē**:

<i>altus</i> (vysoký)	<i>altē</i> (vysoko)	
<i>doctus</i> (učený)	<i>doctē</i> (učeně)	
<i>liber</i> (svobodný)	<i>liberē</i> (svobodně)	
<i>pulcher</i> (krásný)	<i>pulchrē</i> (krásně)	
<i>validus</i> (silný)	<i>validē</i> (silně)	VÝJIMKA: <i>valdē</i> (velmi)

Pamatuj:

<i>bonus</i> (dobrý)	<i>bene</i> (dobře)
<i>malus</i> (špatný)	<i>male</i> (špatně)

Odchytky

Od některých adjektiv této deklinace se tvoří adverbia příponou **-ō** (vlastně tedy příponou abl. sg. neuter):

<i>citus</i> (rychlý)	<i>citō</i> (i <i>cito</i>) (rychle)
<i>continuus</i> (souvislý, po sobě jdoucí)	<i>continuō</i> (ihned)
<i>crēber</i> (častý)	<i>crēbrō</i> (často)
<i>falsus</i> (klamný, mylný)	<i>falsō</i> (mylně)
<i>fortuītus</i> (náhodný)	<i>fortuītō</i> (náhodně)
<i>grātuītus</i> (bezplatný, zdarma)	<i>grātuītō</i> (zdarma)
<i>meritus</i> (zasloužený)	<i>meritō</i> (zaslouženě)
<i>necessārius</i> (nutný)	<i>necessāriō</i> (nutně)
<i>perpetuus</i> (neustálý)	<i>perpetuō</i> (neustále)
<i>rārus</i> (řídský, vzácný)	<i>rārō</i> (zřídka)
<i>sēcrētus</i> (soukromý, tajný)	<i>sēcrētō</i> (soukromě)
<i>sērus</i> (pozdní)	<i>sērō</i> (pozdě)
<i>subitus</i> (náhlý)	<i>subitō</i> (náhle)
<i>tūtus</i> (bezpečný)	<i>tūtō</i> (bezpečně)

U některých adjektiv má platnost adverbia ak. sg. neutra s příponou **-um**:

<i>multus</i> (mnohý)	<i>multum</i> (mnoho)
<i>nimius</i> (přílišný)	<i>nimium</i> (příliš)
<i>paulus</i> (málokterý)	<i>paulum</i> (málo), (ale též <i>paulō</i>)
<i>postrēmus</i> (poslední)	<i>postrēmum</i> (naposled), (ale též <i>postrēmō</i>)
<i>tantus</i> (tak veliký)	<i>tantum</i> (tolik)
<i>cēteri</i> (ostatní)	<i>cēterum</i> (ostatně)

Adverbia z adjektiv III. deklinace

Z adjektiv III. deklinace tvoříme adverbia tak, že ke genitivnímu kmeni adjektiva připojíme příponu **-iter**, např.:

<i>ācer</i> (ostrý, rázný)	<i>ācritēr</i> (ostře, rázně)
<i>celer</i> (rychlý)	<i>celeritēr</i> (rychle)
<i>fortis</i> (statečný)	<i>fortitēr</i> (statečně)
<i>fēlix</i> (šťastný)	<i>fēlicitēr</i> (šťastně)
Těž: <i>nēquam</i> (ničemný)	<i>nēquitēr</i> (ničemně)

Odchytky

Od adjektiv III. deklinace, která jsou zakončena koncovkou *-ns*, se tvoří adverbia (opět od genitivního kmene adjektiva!) příponou **-er**, např.:

<i>diligēns</i> (pečlivý)	<i>diligentēr</i> (pečlivě)
<i>ēlegāns</i> (vybraný)	<i>ēlegantēr</i> (vybraně)
<i>frequēns</i> (četný)	<i>frequentēr</i> (četně)
<i>vigilāns</i> (bdělý)	<i>vigilantēr</i> (bděle)

Příponou **-ter** tvoří:

<i>audāx</i> (smělý)	<i>audāctēr</i> (směle)
----------------------	-------------------------

U některých adjektiv má platnost adverbia ak. sg. neutra s příponou **-e**:

<i>facilis</i> (snadný)	<i>facile</i> (snadno)
<i>immānis</i> (hrozný)	<i>immāne</i> (hrozně)
<i>sublīmis</i> (vysoký)	<i>sublīme</i> (do výše, ve výši)

Difficilis (nesnadný) mívá podobu adverbia *difficulter* nebo *difficiliter*, obyčejně však *nōn facile*.

Výjimky tvořící adverbia podle II. i III. deklinace

U několika adjektiv II. deklinace mívají adverbia vedle pravidelné přípony **-ē** také příponu **-iter** nebo **-er** (podle adverbí k adjektivům III. deklinace):

<i>fīrmus</i> (pevný)	<i>fīrmē</i>	i	<i>fīrmitēr</i> (pevně)
<i>hūmānus</i> (lidský)	<i>hūmānē</i>	i	<i>hūmānitēr</i> (lidsky)
<i>largus</i> (štedrý)	<i>largē</i>	i	<i>largitēr</i> (štedře)
<i>lūculentus</i> (skvělý)	<i>lūculentē</i>	i	<i>lūculentēr</i> (skvěle)
<i>turbulentus</i> (bouřlivý)	<i>turbulentē</i>	i	<i>turbulentēr</i> (bouřlivě)

Alius (jiný) má adverbium jen *aliter* (jinak).

Stupňování adverbíí

Pravidelné stupňování

Jako **komparativ** adjektivních adverbíí se užívá ak. sg. neutra komparativu adjektiv, **superlativ** se tvoří od genitivního kmene superlativu adjektiv příponou **-ē**:

<i>altē</i> (vysoko)	<i>altius</i> (výše)	<i>altissimē</i> (nejvýše)
<i>liberē</i> (svobodně)	<i>liberius</i> (svobodněji)	<i>liberrimē</i> (nejsvobodněji)
<i>pulchrē</i> (krásně)	<i>pulchrius</i> (krásněji)	<i>pulcherrimē</i> (nejkrásněji)
<i>crēbrō</i> (často)	<i>crēbrius</i> (častěji)	<i>crēberrimē</i> (nejčastěji)
<i>ācriter</i> (rázně)	<i>ācrius</i> (rázněji)	<i>ācerrimē</i> (nejrázněji)
<i>sapienter</i> (moudře)	<i>sapientius</i> (moudřeji)	<i>sapientissimē</i> (nejmoudřeji)
<i>facile</i> (snadno)	<i>facilius</i> (snáze)	<i>facillimē</i> (nejsnáze)
<i>bene</i> (dobře)	<i>melius</i> (lépe)	<i>optimē</i> (nejlépe)
<i>male</i> (špatně)	<i>peius</i> ¹ (hůře)	<i>pessimē</i> (nejhůře)
<i>magnopere</i> ² (velmi)	<i>magis</i> (více)	<i>maximē</i> (nejvíce)
<i>paulum</i> <i>nōn multum</i> } (málo)	<i>minus</i> (méně)	<i>minimē</i> (nejméně)

Zvláštní případy

V platnosti superlativu adverbia se vyskytuje ak. sg. neutra adjektiva v těchto dvou případech:

<i>multum</i> (mnoho)	<i>plūs</i> (více)	<i>plūrimum</i> (nejvíce)
-	<i>potius</i> (spíše)	<i>potissimum</i> (nejspíše, nejraději)

Také některá adverbia, která nejsou odvozena od adjektiv, mívají stupňování:

<i>diū</i> (dlouho)	<i>diūtius</i> (déle)	<i>diūtissimē</i> (nejdéle)
<i>prope</i> (blízko)	<i>propius</i> (blíže)	<i>proximē</i> (nejblíže)
<i>saepe</i> (často)	<i>saepius</i> (častěji)	<i>saepissimē</i> (nejčastěji)

Stupňování schodné.

a) Komparativ nemá:

<i>nūper</i> (nedávno)	-	<i>nūperrimē</i> (zcela nedávno)
------------------------	---	----------------------------------

b) Superlativ nemají:

<i>satis</i> (dost)	<i>satius</i> (lépe)	-
<i>secus</i> (jinak)	<i>sētius</i> (jinak, hůře, méně)	-

c) Pozitiv nemají:

-	<i>dēterius</i> (hůře)	<i>dēterrimē</i> (nejhůře)
-	<i>ōcius</i> (rychleji)	<i>ōcissimē</i> (nejrychleji)
-	<i>posterius</i> (později)	<i>postrēmum</i> <i>postrēmō</i> } (nejpozději, naposled)
-	<i>prius</i> (dříve)	<i>prīmum</i> <i>prīmō</i> } (nejdříve, nejprve)

¹ Vyslovuj [pej-jus].

² Vzniklo z *magnō opere* (abl. sg.).